

VELIKAN
ali
PALČEK

2000

GIMNAZIJA BEŽIGRAD
LJUBLJANA

KAZALO:

POVZETEK.....	3
UVOD.....	4
VSEBINA.....	5
OPISI RAZLIČNIH ILUSTRATORJEV.....	5
RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK.....	9
LITERATURA.....	10
ZAHVALA.....	11

POVZETEK

Povest o Martinu Krpanu je Fran Levstik prvič objavil 1858 v celovški reviji Slovenski Glasnik. Povest je bila napisana dvakrat. Prvo povest je opustil zato, ker je bil njen drugi del preveč pravljichen in fantastičen. Že iz tega lahko sklepamo, da je Levstik hotel upodobiti Martina Krpana kot resničnega človeka, ne kot neko nadnaravno bitje.

Martin Krpan je junak, ki lahko na svoji kobilici jaha skozi čas. Za likovne ustvarjalce je neizčrpen vir za ustvarjanje. Prav likovni ustvarjalci pa so Martinu Krpanu dodali še nekaj čarobnosti in to ga dela še zanimivejšega in še bolj privlačnega za bralce in tudi za vse druge likovnike.

UVOD

Martin Krpan je postal brezčasna mitološka podoba z različnimi časovnimi preoblekami. Namen naše naloge je, da poskušamo ugotoviti, kako so si različni ilustratorji predstavljali Martina Krpana, kaj je vsak pri njem poudaril in v čem so si bili različni in podobni. Ali je bil palček ali velikan? Verjetno velikan. To hipotezo bomo potrdili ali ovrgli s primerjavo del različnih ilustratorjev.

VSEBINA

Martin Krpan z Vrha pri sveti Trojici je bil kmet, ki je tihotapil sol. Nekega dne je srečal cesarja in umaknil svojo kobilico s poti, da je kočija lahko odpeljala mimo. Cesar je bil osupel nad Krpanovo močjo in silnostjo, zato si je ta dogodek močno vtisnil v spomin. Nekaj let za tem, je po Dunaju razgrajal Brdavs. Nikjer na dvoru ni bilo tako silnega moža, da bi lahko premagal Brdavsa, zato je cesar poklical Martina Krpana in ta je prišel na Dunaj. Tam si je stesal svoje orožje, pripeljali pa so mu tudi njegovo kobilico. Po precej kratkem boju je Brdavs odsekal glavo. Cesar je Martina Krpana nagradil z dovoljenjem za prevažanje soli.

Kaj je ilustracija?

Ilustracija je razlaganje ali ponazoritev besedila s slikami. Izhaja iz latinske besede *illustrare*, ki pomeni *osvetliti*.

Fran Levstik si je Martina Krpana predstavljal kot močnega in silnega človeka. "Martina je bilo čudno gledati: njegova kobilica je bila majhna, noge je imel velike, tako, da so se skoraj po tleh za njim vlekale; na glavi je pa nosil star klobuk širokih krajev, na sebi pa debelo suknjo iz domače volne; celo sam cesar ga je rad poslušal, kadar je kakšno prav žaltavo razdrl."(Levstik, 1971: str.14)

Kako pa so si Martina Krpana predstavljali različni ilustratorji?

- ◆ HINKO SMREKAR je Martina Krpana narisal kot osebo iz 18. stoletja. Oblečen je za tisti čas primerno, vseeno pa prikazuje močnega, silnega človeka. Na obrazu ima izraz ravnodušnosti.
- ◆ TONE KRALJ je ustvaril Martina Krpana tako iz resničnega kot iz domišljjskega sveta v zelo plastični obliki in utišani barvni skali. Martin je prikazan kot velik silak, ki gre na Dunaj kjer ga pričaka množica izrazito majhnih ljudi.

- ◆ LOJZE PERKO je zelo dobro poznal Smrekarjeve upodobitve, vendar je svojemu Krpanu dodal nekaj notranjskega. Krpana je zopet narisal kot silaka, vendar ima tudi več abstraktnega pridiha.

- ◆ KLAVDIJ ZORNIK je naslikal Krpana kot človeka, ki je predan svoji rodni zemlji. Deluje pa nekoliko okorno, predvsem na kobilici.
- ◆ BOŽIDAR STRMAN-MIŠO je narisal Martina Krpana zelo mistično. Vse skupaj deluje na trenutke malce nejasno in zabrisano, kar daje vtis skrivnostnosti.

- ◆ IVE ŠUBIC -Njegov Martin Krpan je prikazan kot zelo delaven, trdoživ in odločen kmečki človek.
- ◆ MIKI MUSTER je narisal strip o Martinu Krpanu. Martin Krpan je v tem stripu upodobljen z značilnimi potezami Mistrovih junakov. Narisan je kot preprost, a močan kmečki človek, ki zna pokazati veselje, zadovoljstvo, začudenje in jezo.
- ◆ JOŽE CIUHA je narisal Martina Krpana na stopnji čistega označevanja. Krpan ni narisan kot nek ogromen silak, ampak kot napol okostnjak kateremu bi težko pripisali veliko moč. tako nekako je predstavljen tudi Brdavs in pa tudi cesar, kar je nenavadno, saj je pri drugih ilustratorjih velika razlika med Brdavsom in Krpanom ter med "navadnimi" ljudmi.
- ◆ BORIS KOBE je pri Martinu Krpanu izrazil kmečko življenje. Martin Krpan je narisan preprosto. Je debel človek, lahko bi tudi rekli, da je malo zanemarjen a vseeno tudi silno močan, na obrazu pa ima izraz zadovoljstva.
- ◆ KLAVDIJ PALČIČ je Martina Krpana postavil pred ostale osebe, to pa mu je uspelo z barvami. Cesar in ostali ljudje z dvora so pobarvani z različnimi barvami, ki tudi izražajo razkošje in bogastvo, Martin Krpan pa je pobarvan z različnimi odtenki rjave barve, ki se prelivajo še z rumeno, rdečo in oranžno. Na ta način ga je izpostavil in ga predstavil kot človeka iz ljudstva. Njegov Martin Krpan je malo zanemarjen, saj je narisan neobrit in nepočesan.
- ◆ MARJAN AMALIETTI je narisal Krpana kot hudomušneža in čisto preprostega, tako, da ga lahko berejo tudi otroci, za to pa ne potrebujejo besed.

- ◆ SUZANA BRICELJ je v knjigi Martin Krpan z Vrha, ki je izšla leta 1999 v Ljubljani, predstavila svojo diplomsko nalogo, diplomatska naloga pa je bila osnova tega likovno knjižnega projekta. Martina Krpana je upodobila kot velikana, saj so na njenih ilustracijah

ostale osebe veliko manjše od njega samega. Je skromno oblečen kmečki človek pa vendar je s svojim življenjem zadovoljen.

- ◆ ANDREJ HABIČ je v Martinu Krpanu združil povest in humor, zato je tudi sam Krpan malce karikaturiran, vendar ostaja še vedno močan silen in ponosen možak.
- ◆ BARD IUCUNDUS je Martina Krpana upodobil s črtami. Martin Krpan je velik, močan a v nasprotju z drugimi ima na obrazu resen izraz, kar ga naredi mogočnejšega in ne skromnega in preprostega.

Tako pa so si Martina Krpana zamislili organizatorji pustnega karnevala v Cerknici:

RAZPRAVA IN ZAKLJUČEK

Že sam Levstik je prikazal (seveda z opisom), da je Krpan zelo silen, močan predvsem pa velik človek. Temu primerno so tudi ilustratorji, pa tudi drugi likovni ustvarjalci, prikazovali Martina Krpana. Kot velikana. Kot nekoga, ki je precej večji od soljudi. Zato lahko rečemo, da smo svojo hipotezo potrdile.

Kljub temu da je bil Martin Krpan nadnaravno velik, pa ga ilustratorji niso prikazovali kot neko nadnaravno, skoraj božansko bitje, ampak še vedno kot (samo) človeka. Nekateri so sicer svojim ilustracijam dodali nekaj čarobnosti ali misticizma, vendar je to ilustracije samo popestrilo in jih naredilo zanimivejše.

LITERATURA

- ◆ Hafner, P.: Martin Krpan v likovnih upodobitvah. Ljubljana, Galerija Ilirija; Cerknica, Galerija Krpan, 1994.
- ◆ Muster, M.: Martin Krpan/ po povesti Frana Levstika. Vrhnika, Galerija 2, 1997.
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan. Ljubljana, Littera, 1996.
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan. 7. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1972.
- ◆ Levstik, F.: Martin Kerpan z Verha. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1981.
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan. Trst, Tržaški tisk, 1983.
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan z Vrha. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1981.
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1977.
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan z Vrha. Ljubljana, Delo, 1999.
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan - Popotovanje. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1978.
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1983.
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan z Vrha, Ljubljana, Mladinska knjiga, 1984
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan z Vrha, Ljubljana, Mladinska knnjiga, 1958
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan, Celje, Mohorjeva tiskarna, 1934
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan z Vrha, Ljubljana, Mladinska knjiga 1971
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan , Celovec, Založba Drava, 1983
- ◆ Levstik, F.: Martin Krpan z Vrha, Popotovanje..., Ljubljana, DZS, 1998

ZAHVALA

Zahvaljujemo se mentorici prof. M.O. za predstavitev teme, nasvete in potrpljenje ter Gimnaziji Bežigrad, ki nam je omogočila izdelavo te naloge.

Zahvalile bi se rade tudi Grozdi Gornik, Mileni Kvaternik ter Božidarju Strmanu-Mišotu za pomoč pri zbiranju literature in gradiva ter našim staršem za spodbudo in potrpljenje.

Posebna zahvala pa gre Franu Levstiku, ki je sploh napisal to knjigo ter tako v slovenski književnosti pustil neizbrisen pečat.